

Trouw, 20 december 2024

Verstoort Ruttes oorlogstaal een vredige Kerst?

Theologisch elftal | Kerstmis is een feest van vrede, maar volgens de topman van de Navo, Mark Rutte, moeten we ons voorbereiden op oorlog. Dat is de verkeerde mindset, vindt priester Mpho Tutu van Furth. Het is juist realistisch, zegt theoloog Arnold Huijgen.

MAAIKE VAN HOUTEN

De tijd dat vrede vanzelfsprekend was is voorbij, we moeten ons voorbereiden op oorlog, zei de liberale oud-premier Mark Rutte vorige week in zijn eerste grote speech als secretaris-generaal van de Navo. Regeringen en burgers riep hij op hun mindset in de oorlogsstand te zetten. Zodat iedereen bereid is meer geld uit te trekken voor defensie.

Hoe verhouden zijn uitspraken zich tot Kerstmis, het christelijke feest van vrede, en de geboorte van Jezus, die in de Bijbel de vredesvorst wordt genoemd? Maken Ruttes dreigende woorden kerst dit jaar anders dan anders? Is het nog iets om je op te verheugen?

"Jazeker verheug ik me op kerst", zegt Arnold Huijgen, hoogleraar systematische theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThu). "De bijbelse teksten vind ik geweldig, ik hou van samenkomen in de kerk, van thuis zijn met de familie. En het is een moment van reflectie, om dankbaar de balans op te maken van het jaar ervoor."

"Vanochtend zei ik nog tegen mijn vrouw: Kerstmis ervaar ik hier in Nederland toch anders dan thuis, in Zuid-Afrika", zegt Mpho Tutu van Furth, priester in de All Saints Church in Amsterdam. "Daar waren we met veel familie, vrienden. En met heel veel zon. Hier vieren we kerst niet zo uitbundig, maar het is ook een moment om de familie te zien en om dankbaar te zijn om hoeveel ik heb."

Oók een beetje werk

Beiden zijn met kerst óók een beetje aan het werk. Huijgen gaat voor in een dienst van de Protestantse Kerk in Hulshorst, Tutu van Furth preekt in de vrijzinnige gemeente in Amsterdam waar ze aan verbonden is geweest. De oproep van Rutte resoneert bij beide theologen, maar op een heel andere manier.

Tutu van Furth: "Rutte zegt dat we ons moeten voorbereiden op oorlog. Ik ben het daar niet mee eens, absoluut niet. Hij doet alsof oorlog de enige optie is die we hebben. Dat is nonsens. Bovendien, de mensen die over oorlog praten en beslissen zijn zelden degenen die naar het front gaan.

"We willen allemaal leven in een vredige wereld. Daar kunnen we ons ook op voorbereiden. Maar je moet wel kiezen. Als we al onze tijd en energie steken in het kweken van een oorlogsmentaliteit, en al ons geld in wapens, dan moeten we die wapens wel gebruiken en krijgen we oorlog."

Huijgen: "Ik zie Ruttés oproep als een realitycheck. Lange tijd hebben we met defensie geteerd op de VS. Zij zijn nu genegen minder te geven, dus moeten wij een stapje bijzetten. Dat is nodig.

"We hebben lang de luxe gehad van vrede. Dat gaat veranderen, dus we moeten ons voorbereiden op oorlog en onze mentaliteit moet worden ingesteld op oorlog. Dat betekent niet dat je de vijand zo hard mogelijk moet raken, maar dat je beschermt wat je lief is. We hebben niet voor niks geen minister van oorlog maar van defensie, bescherming. Je beveiligt wat kwetsbaar is."

Wapenindustrie

Tutu van Furth: "Op veel plekken op de wereld is het gevaarlijk en ik ben ook bezorgd. Maar er zit iets obsceens in leiders die ons bang maken, het is ongelooflijk cynisch, omdat het eigenlijk gaat om het stimuleren van de wapenindustrie. Ik vind het realistischer om te zeggen: bereid je voor op onderhandelen, op een wereld waarin we stoppen met bombardementen.

"In Oekraïne werd gekozen om terug te vechten. Het gevolg daarvan is een enorme verwoesting en duizenden doden. Nu worden de geluiden sterker dat we moeten onderhandelen. Waarom hebben we dat niet meteen gedaan? Dan waren er geen slachtoffers gevallen."

Huijgen: "Het lijkt me een beetje naïef om wel te onderhandelen en niet te willen vechten. Je positie aan de onderhandelingstafel wordt bepaald door wat je hebt aan middelen. Als je die niet hebt, bereik je aan de onderhandelingstafel niet zoveel.

Tutu van Furth: "Het verwijt van naïviteit krijg je altijd als je geen wapens wilt gebruiken. Bouw je aan vrede voor of na de verwoesting, dat is de keuze die we hebben. Ik wil naïef zijn en in leven blijven.

Huijgen: "We moeten vreedestichters zijn, maar als we niet investeren in defensie worden we overrompeld. Die mindset heb ik sinds de oorlog in Oekraïne. De oorlogsstemming is er al, en in die zin is deze kerst niet anders dan andere. Rutte zet die mindset op scherp."

Tutu van Furth: "Het is de verkeerde mindset. Zijn woorden hebben toch wel effect op kerst, op hoe we het vieren en wat we vieren. We kunnen niet doorgaan met gewoon zingen over vrede op aarde, alsof het een filmscript is. We kunnen niet doen alsof die vrede niets met ons van doen heeft. We kunnen vrede niet overlaten aan de Ruttés van deze wereld die over ons beslissen. Het is de zorg van ons allemaal.

"Kerst is een uitnodiging om te zien wat God gedaan heeft om voor ons een leefbare wereld te maken en een uitnodiging om daarin te leven. Hij zorgt voor vrede, en tegelijkertijd heeft hij nog niet overal gezorgd voor vrede. Maar de realiteit van het leven is dat we altijd individueel de keuze kunnen maken om een mens van vrede te worden. Als we samen de weg van de vrede kiezen, krijgen wij een wereld van vrede. "Bij de vredeswandeling in Amsterdam was iemand aan het lezen voor vrede in Gaza. Bracht dat de vrede daar dichterbij? Ik weet het niet, maar het is een vredige manier om een steentje bij te dragen. En samen kan dat een hoop worden en een rivier verleggen, absoluut. Daar worden we met kerst toe uitgenodigd.

Huijgen: "Het kerstverhaal is niet alleen vrede. Los van Ruttés oproep heb ik altijd al de neiging in te gaan tegen een al te burgerlijk idee van vrede, het gevoel dat alles goed is en in orde."

Tutu van Furth: "Ik zeg dit vanuit mijn doorleefde ervaringen in Zuid-Afrika. Onze strijd tegen apartheid is niet gewonnen op het slagveld. Er was geweld, er waren doden, maar het land is niet kapot gebombardeerd.

"Zuid-Afrika is nu een plek waar mensen op vakantie gaan, dat zie ik met Oekraïne en Gaza nog niet gebeuren. In Zuid-Afrika is hard gewerkt aan verzoening, en nu kunnen we elkaar in de ogen kijken en een betere toekomst bouwen."

Huijgen: "In het bijbelse kerstverhaal zit spanning tussen vrede en vormen van geweld. Jozef en Maria zijn onderweg naar Bethlehem, zij is zwanger en die tocht is geen feestje. Als het kindje geboren is, wordt het meteen bedreigd. De machthebbers sturen troepen die half Bethlehem afslachten.

"Vrede op aarde is de overwinning op het kwaad, maar dat kost Jezus zijn leven. In de hele Bijbel is geweld een fact of life. Die achtergrond heb ik nodig om nog scherper te zien dat God daar weerloosheid tegenover zet. Hij legt een weerloos kind neer, in al zijn kwetsbaarheid. Jezus komt om de macht van de militairen te doorbreken, dat maakt zijn optreden verrassend.

"De vrede van Jezus, van het koninkrijk Gods, blijft het perspectief. Maar in de tussentijd pakken we wel onze verantwoordelijkheid en beschermen wij onszelf."

Kwetsbaar in de kribbe

Tutu van Furth: "Jezus komt niet in een tank, hij wordt geboren in een kribbe, kwetsbaar en afhankelijk. We moeten steeds weer, ook met kerst, kiezen of we Christus in ons hart toelaten, en willen leven als liefhebbende mensen die zorg dragen voor de wereld. Onze mindset moet veranderen, maar in de richting van liefde en rechtvaardigheid, en niet in die van de oorlogsvoorbereiding van Rutte.

"Kerstmis is een hernieuwde uitnodiging te leven als vreedestichter. Ik bid dagelijks om het einde van oorlogen die er zijn, en om oorlogen te voorkomen. Dat zal ik ook met kerst doen."

Huijgen: "Natuurlijk is kerst een moment om om vrede te bidden. Ik voel de spanning van de politieke werkelijkheid maar ik hoop op vrede en daar moeten wij aan bouwen. "Het moeilijkst is toch de vrede te bewaren met onze directe naasten. In de kerk zie ik veel spanning over Israël, Gaza, Libanon, mensen zijn daar heel erg bij betrokken. Dat is mooi, maar laten we eerst zorgen dat er vrede is op onze kleine postzegel."

Tutu van Furth: "Voor veel mensen is het een moeilijke tijd. Ze hebben verdriet, of niet genoeg te eten. Ik bid dat iedereen een klein ding doet om connectie te maken met wie we ons normaal niet verbinden en om vrede te stichten."